

PALAU DE LA MÚSICA-MODERNISME

(1.-Presentació i context. Identificació i catalogació de l'obra i Context històric)

El trànsit de la Renaixença al modernisme implica la substitució del romanticisme historicista, de caràcter nostàlgic, per una voluntat modernitzadora que afecta tots els àmbits de la creació. En el terreny arquitectònic, el nou corrent es proposa ser el pont entre la tradició constructiva, sobretot del gòtic, i la tècnica més moderna. L'edificació del Palau de la Música Catalana s'emmarca plenament en aquest procés, en què l'aplicació de les innovacions tècniques (estructura de ferro i vidre) es combina amb la recuperació de materials tradicionals en la construcció (el maó, la volta enrajolada, etc.).

(1.1. Títol.) Palau de la Música Catalana.

(1.2. Autor.) Lluís Domènech i Montaner (Barcelona 1850-1923).

(1.3. Localització cronològica) 1905-1908 (amb remodelacions parcials, molt integradores i respectuoses, d'Oscar Tusquets entre els anys 1982 i 2004).

(1.4. Materials constructius) : Ferro, maó, pedra artificial, vidre, ceràmica, mosaic. .. amb materials industrials

(1.5. Sistema constructiu .) Arxivat i de volta.

(1.6. Dimensions)

(1.7. Ubicació) : Barcelona. Eixample Cerdà-Passeig de Gràcia

(1.8. Estil) Modernista

(1.9. Funció.) (Tipus de construcció...) Lúdica (auditori de música).

(1.10. Context històric) (biografia de l'autor i el seu període, tant artístic com històric.)

Lluís Domènech i Montaner és un dels arquitectes modernistes més destacats. Els edificis que projectà amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona del 1888 són clars exponents del trencament amb l'arquitectura clàssica i es caracteritzen per una decoració molt sumptuosa i recarregada. A més d'arquitecte, fou un destacat historiador de l'art medieval i un polític catalanista molt actiu.

2.-Anàlisi formal./ Anàlisi estructural.)

(2.1. Planta-espai) El Palau de la Música Catalana s'ubica en un solar irregular i lleugerament trapezoïdal. A la part més estreta hi ha l'escenari; l'auditori i les dependències administratives ocupen la resta de l'edifici. La sala de concerts, gràcies a la utilització de columnes de ferro i formigó que estalvien parets mestres, és concebuda com una gran *caixa de vidre*,¹). A crear aquest espai únic, de clara inspiració en el gòtic català, hi contribueix que no hi hagi el

característic arc superior, present en totes les sales de concerts per separar l'escena de l'auditori.

(2.2. Elements de suport i suportats).

Elements de suport: Estructura metàl·lica, malgrat que també fa ús de les parets i dels pilars (com el de l'entrada) i dels arcs.

Elements suportats: Bigues, revoltos a la catalana i una gran claraboia central de vitrall.

El suport de l'estructura s'aconsegueix mitjançant un entramat metàl·lic i columnes de ferro. Per la seva banda, l'estructura dóna suport a una gran «capsa de vidre» que combina aquest material amb altres de ben populars, com la ceràmica, els maons i la terrissa artística.

De la mateixa manera que es feia en el gòtic, les càrregues es troben concentrades en punts molt concrets que alliberen els murs de la responsabilitat de sostenir el conjunt, si bé el nou corrent utilitzava el ferro en lloc de la pedra. Domènech i Montaner, d'altra banda, utilitzà materials i tècniques constructives de caràcter popular, com els revoltos (petites voltes entre biga i biga) de ceràmica, la terrissa, les columnes revestides de rajola, etc.

(2.3. Espai exterior: volums, façanes, urbanisme,.)

Volums: Els volums exteriors no són remarcables: en estar situat en un barri de carrers estrets, no en destaca cap element. Malgrat això i fruit de les darreres remodelacions, que han comportat l'enderrocament d'edificis adjacents, ara se'n pot apreciar el volum.

Façanes: A causa del poc espai que quedava per a l'accés al Palau, l'entrada se situà en un xamfrà que fou decorat amb un grup escultòric de Miquel Blay: una al·legoria a la cançó popular catalana presidida per la musa de la música i sant Jordi, patró de Catalunya; a la part inferior, a l'esquerra, la cançó de la llar -nens i dones- i, a la dreta, la del treball -pescadors, pagesos i treballadors industrials

Urbanisme: Intenta destacar de la resta de les edificacions del costat mitjançant una decoració exuberant

L'edifici es troba emplaçat en un terreny que fa xamfrà, de dimensions irregulars i en un espai més aviat reduït. A la confluència de les dues façanes hi ha un conjunt escultòric de Miquel Blay I, una al·legoria de la Cançó Popular, que es compon de dues parts: l'una mostra la llar, a través de figures femenines i infants; l'altra, el món del treball, representat per un operari, un pagès i un pescador que sostenen la musa de la Cançó. Tot el conjunt és presidit per sant Jordi, patró de Catalunya. A la façana principal hi destaca un mosaic que escenifica La Balanguera, flanquejada pels cantaires de l'Orfeó, amb les muntanyes de Montserrat al fons, una referència a la pàtria catalana.

(2.4. Espai interior: il·luminació. (llum i color)

Tant els laterals com la claraboia central -de vidre i vitrall- permeten una il·luminació interior molt clara. A més, com que és un espai únic, la il·luminació abraça perfectament bé tot l'interior.

L'espai interior es divideix en tres blocs fonamentals: la part dels accessos **A**, l'auditori **B** i l'escenari **C**, components que assoleixen la unitat gràcies a l'ornamentació.

L'element central és la sala d'audicions 2, entorn de la qual giren els altres espais. L'escenari, el pati de butaques i les llotges no presenten la separació típica en aquests elements, sinó que s'integren en un conjunt articulat. A la línia superior de l'escenari no s'hi va construir cap arc, com era habitual, sinó que l'espai quedà delimitat per dos grups escultòrics dissenyats per Pau Gargallo: l'un (un bust d'Anselm Clavé) representa la música popular 3; l'altre (un bust de Beethoven), la música culta 4. Al fons de l'escenari unes figures femenines 5 toquen diversos instruments; es tracta de bustos esculpits que sorgeixen de la paret sobresortint dels seus cossos de mosaic.

A la sala principal destaca, d'altra banda, el gran vitrall del sostre en forma de cúpula invertida **6**, que actua com a gran làmpada i aporta llum natural a l'interior. Als murs laterals diverses escultures de Gargallo fan referència a obres musicals (com *La*

Valquíria de Richard Wagner) i es combinen amb immensos vitralls 7 de gran valor.

(2.5. Elements decoratius). Van participar en la decoració de l'edifici els més grans artistes i artesans del moment: els vitrallers Rigalt i Granel; els mosaïcistes Maraghiano, Bru i Queron; els escultors Pau Gargallo, Eusebi Arnau, Miquel Blay ...

Pel que fa a l'exterior, a més del grup de la façana, els laterals són plens de decoracions florals escultòriques, de mosaics i de bustos dels músics més importants del món: tot d'elements que combinen amb la paret i amb els arcs ogivals entrellaçats, fets de totxana.

Pel que fa a l'interior, la decoració ser veix per unificar els diversos espais amb un *horror vacui continuum* d'escultura, pintura, vitrall, mosaic, ceràmica, esgrafiats. L'element principal és la gran sala de concerts, dividida en l'escena i l'auditori. L'escena presenta una decoració combinada de trencadís vermell, mosaic i escultura de figures femenines que toquen instruments musicals. Separant l'escenari de l'auditori hi ha dos monumentals conjunts escultòrics que representen la música popular -amb un bust d'Anselm Clavé- i la música culta -amb un bust de Beethoven-, obra de Pau Gargallo (74/3). Decora la sala de l'auditori una gran claraboia de vitralls amb la representació de nimfes, una decoració de transició entre els laterals i els sostres (1272) que recrea voltes de ventall del gòtic anglès (0746). Als laterals, més escultures de Gargallo que representen les valquíries wagnerianes entre una complexa decoració de columnes recobertes de mosaic, amb capitells florals, vitralls als finestrals, ceràmica, esgrafiats ...

(2.6. Elements propis de l'estil.) .-(Assenyalar els generals i els que es troben presents a l'obra tot argumentant-los)

El Palau de la Música Catalana representa la culminació del modernisme d'arreu del món, dut a terme a les acaballes d'aquest moviment quan ja hi havia veus que reclamaven una arquitectura que procurés reduir els elements decoratius (1337). El predomini de les línies corbes per damunt de les rectes, l'*horror vacui*; decoratiu (74/2), la inspiració en elements de la naturalesa, la recuperació de tècniques artesanals -vitralls, ferro forjat de les baranes, mosaics ... - fan d'aquest edifici una de les més grans mostres del modernisme. Dintre d'aquest moviment a Catalunya, Domènech i Montaner destaca com l'arquitecte que més recarregava les seves obres. El Palau de la Música Catalana n'és un bon exemple.

El Palau és un autèntic manifest de! modernisme i de l'orgull nacionalista imperant a l'època: els principals artistes del moment hi van col·laborar, i hi deixaren palès el dinamisme de la societat catalana del començament del segle xx .

En la línia del modernisme, doncs, l'edifici combina la tradició constructiva, sobretot del gòtic, amb la modernitat, present en l'estructura de ferro i vidre.

(3.-Comentari de l'obra./Interpretació:significat de la construcció.)

(3.1.Relació entre la forma i la funció./Valoració del lloc i espai que ocupa/Clientela:finalitat i recepció de l'encàrrec)

En l'edifici no solament es va tenir en compte la decoració sinó que, a més, com a sala de concerts aconsegueix el màxim de visibilitat per a la majoria del públic -cosa no gaire corrent en les sales d'aquella època- una acústica perfecta.

El Palau de la Música Catalana fou erigit amb l'objectiu de ser la nova seu de l'Orfeó Català i d'exercir les funcions de sala de concerts. Constituïa una exaltació del modernisme en assolir la integració de les arts preconitzada per aquest moviment: en la construcció i en la decoració de l'interior s'uniren íntimament l'arquitectura, la pintura, l'escultura i les arts decoratives en general. En aquest sentit, reuneix les característiques que van fer que la burgesia dominant, culta i de caràcter nacionalista, donés suport amb entusiasme al modernisme: era un moviment que enllaçava amb l'herència del gòtic nacional dels segles XIV i XV, i que responia a les demandes de modernitat de la burgesia industrial, que valorava les innovacions tècniques i estètiques i que volia fer ostentació del seu gust refinat i de la seva riquesa.

(3.2.Elements simbòlics: (explicació dels significats aparents i simbòlics.) Joaquim Cabot, aleshores president de l'Orfeó Català, que va encarregar l'obra, va definir l'edifici com «el temple de l'art català i el palau del nostre Renaixement». Aquesta definició ens posa de manifest que el que s'intentava era bastir un edifici que representés Catalunya, la seva història i la seva cultura. Per això els elements escultòrics recreen tant la música popular catalana com la culta tot conjuminant Catalunya i la resta del món. En certa manera, va constituir la culminació del catalanisme polític perquè la construcció de l'edifici va ser sufragada amb aportacions populars i de l'Orfeó Català, propietari de l'edifici.

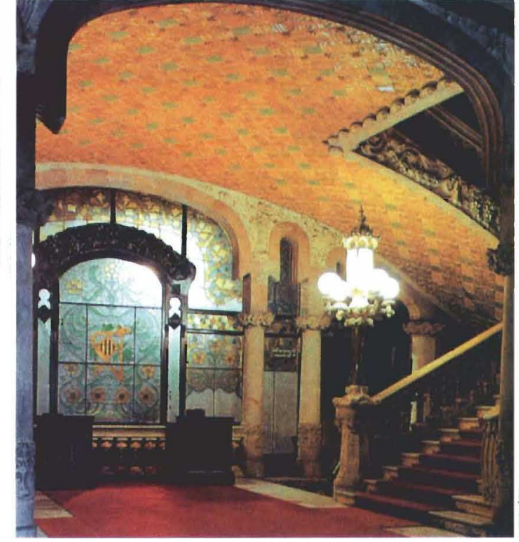
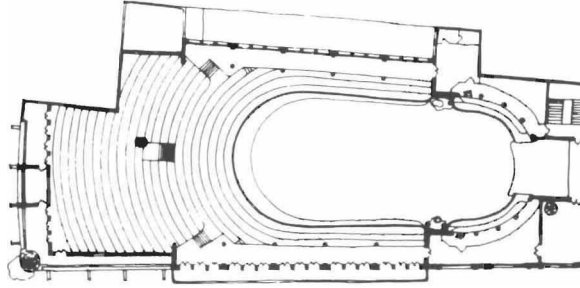
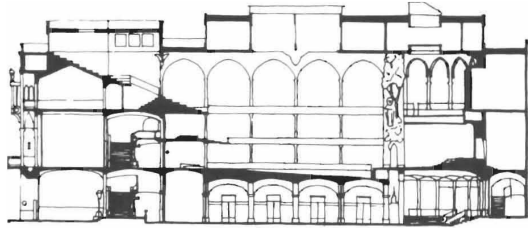
El propi Lluís Domènech i Montaner afirmava : « serà el temple de l'art català i el palau del nostre Renaixement.»

Com a seu de l'Orfeó Català, una de les institucions més emblemàtiques del país, el Palau de la Música Catalana tingué des del principi un caràcter fortament simbòlic. La participació dels artistes catalans més carismàtics, la utilització de materials populars i les contínues referències a la pàtria catalana a través d'al·legories, etc., el van convertir en un dels símbols fonamentals del catalanisme de l'inici del segle XX i en tota una declaració en favor de la cultura popular. L'obra, encomanada a Domènech i Montaner, va ser costejada totalment per les contribucions populars i dels Amics de l'Orfeó.

(3.3.Relació de la construcció amb l'època: (Posició de l'autor dins l'estil, moviment i de l'època/L'obra en el catàleg de l'autor)

:L'expansió de la ciutat de Barcelona a partir de la Revolució Industrial va provocar que s'haguessin de crear o d'ampliar antics equipaments. El pla Cerdà (1270), dut a terme durant l'època del modernisme, va preveure aquest creixement: és el moment en què s'edifiquen, entre altres infraestructures essencials i en diversos indrets de Barcelona, l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau -obra de Domènech i Montaner-, el Conservatori Municipal de Música, el Parc Güell -obra de Gaudí- i el Palau de la Música Catalana.

(3.4.Transcendència de l'obra en altres autors i altres èpoques./Originalitat, innovacions i aportacions/LLigam amb obres anteriors i influències posteriors, reutilitzacions...) Malgrat la importància de l'obra i que és la culminació del moviment modernista, el Palau no tingué cap repercussió en l'arquitectura posterior perquè aquesta mena de decorativisme aviat va passar de moda, fins al punt que, en els moments posteriors a la seva construcció, n'hi havia que l'anomenaven despectivament «el Palau de la Quincalleria Catalana». Fins i tot va estar a punt de ser enderrocat. Tanmateix, la revaloració del modernisme arreu del món l'ha reivindicat com a element importantíssim del patrimoni, de tal manera que l'any 1997 la UNESCO va declarar-lo Patrimoni de la Humanitat.

(74/2)

(74/4)

